

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора,
професора кафедри фінансів,**

Київського національного університету технологій та дизайну

Маргасової Вікторії Геннадіївни

на дисертаційну роботу

СИНІЦІ ВОЛОДИМИРА АНДРІЙОВИЧА

на тему:

«Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Актуальність дисертаційного дослідження Синиці В.А. «Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України» є беззаперечною. У сучасних умовах креативність, знання, інтелектуальна власність, цифрові технології та культурний продукт набувають статусу вагомих економічних ресурсів, здатних генерувати додану вартість, створювати нові робочі місця, розширювати експортний потенціал і посилювати інноваційну конкурентоспроможність держави. Креативні індустрії дедалі помітніше впливають на структурну трансформацію національних економік та визначають їхню спроможність інтегруватися до глобального інноваційного й культурного простору.

Особливої значущості зазначена проблематика набуває для України в умовах повномасштабної війни та необхідності подальшого відновлення країни. Руйнування культурної й виробничої інфраструктури, вимушена міграція кваліфікованих фахівців, скорочення внутрішнього попиту та обмеженість довгострокових фінансових ресурсів суттєво ускладнили функціонування креативного сектору. Водночас висока цифрова орієнтованість та експортна спроможність його окремих сегментів, порівняно невисока капіталомісткість, професійна мобільність, здатність оперативно створювати нематеріальні активи й виходити на міжнародні ринки дають підстави визначати креативні індустрії одним із перспективних рушіїв післявоєнної модернізації національної економіки.

Заслуговує на підтримку авторський підхід, відповідно до якого розвиток креативних індустрій розглядається у взаємозв'язку з процесами цифровізації та європейської інтеграції, реалізацією регіональних стратегій smart-спеціалізації, формуванням кластерних об'єднань, нагромадженням людського капіталу й активізацією міжсекторального партнерства. Така дослідницька позиція відповідає сучасному баченню креативної економіки як

цілісної екосистеми, у межах якої економічні, культурні, технологічні та соціальні результати взаємно доповнюють і посилюють один одного.

Отже, обрана тема дисертаційної роботи є своєчасною, науково обгрунтованою та суспільно значущою, а її дослідження безпосередньо відповідає актуальним завданням структурного оновлення, відбудови й забезпечення сталого економічного розвитку України.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темами: «Стратегічний розвиток інноваційних кластерів ІТ-сфери в контексті діджиталізації» (державний реєстраційний номер 0124U004147); «Імплементация цифрових технологій в економіку України в умовах сталого розвитку» (державний реєстраційний номер 0124U004146); «Сучасні практики управління корпоративною відповідальністю та сталий розвиток бізнесу в умовах глобалізації та цифровізації» (державний реєстраційний номер 0122U001239). Зміст роботи узгоджується з проблематикою зазначених досліджень, зокрема в частині цифрової трансформації, кластерного розвитку, інституційної модернізації та сталості бізнес-середовища.

Ступінь обгрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Опрацювання змісту дисертаційної роботи дає змогу зробити висновок, що запропоновані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації є належним чином аргументованими, внутрішньо узгодженими й закономірно впливають із результатів проведеного дослідження. Сформульована мета повністю корелює з обраною темою, поставлені завдання послідовно відображають логіку реалізації дослідницького задуму, а об'єкт і предмет дослідження визначені коректно та з дотриманням установлених науково-методичних вимог.

Методичний інструментарій дисертації представлений комплексом загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких аналіз і синтез, індукція та дедукція, історико-логічний і порівняльний підходи, статистичні та економіко-аналітичні методи, прийоми систематизації й узагальнення, графічне і табличне представлення результатів, а також абстрактно-логічний метод. Комплексне використання зазначених методів дало автору змогу дослідити еволюцію теоретичних уявлень про креативні індустрії, зіставити міжнародні моделі їх функціонування, проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку креативного сектору України, розробити інтегральні показники його оцінювання та аргументувати пріоритетні стратегічні напрями подальшого розвитку.

Інформаційне підґрунтя дослідження сформовано на основі законодавчих і нормативно-правових актів України, офіційних даних Державної служби статистики України та Національного банку України, аналітичних матеріалів міжнародних організацій, зокрема UNCTAD, UNESCO, WIPO, OECD та інституцій Європейського Союзу, а також наукових напрацювань вітчизняних і зарубіжних дослідників. Поспільне теоретико-методичних узагальнень, статистичних розрахунків, міжнародного порівняльного аналізу, сценарного моделювання та результатів практичного впровадження сформувало достатню й репрезентативну доказову основу для підтвердження отриманих висновків.

Обґрунтованість і достовірність основних результатів дисертаційної роботи додатково засвідчуються їх апробацією на дванадцяти міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, оприлюдненням у відповідних наукових публікаціях, а також практичним використанням окремих авторських рекомендацій у діяльності органів місцевого самоврядування та в освітньому процесі.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертація є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, структурно побудованою відповідно до встановлених вимог. Робота містить анотації українською та англійською мовами, перелік умовних позначень, вступ, три змістовно взаємопов'язані розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг дисертації становить 287 сторінок, із яких 238 сторінок припадає на основний текст. Результати дослідження систематизовано та візуалізовано у 33 таблицях і 8 рисунках. Роботу доповнено 6 додатками. Список використаних джерел налічує 161 найменування та викладений на 18 сторінках.

У вступній частині автором аргументовано актуальність обраної проблематики, розкрито зв'язок дисертації з науково-дослідними темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методологічний інструментарій дослідження. Належну увагу приділено формулюванню положень наукової новизни, розкриттю теоретичного та практичного значення одержаних результатів. Також представлено відомості щодо їх апробації, публікаційної активності здобувача, структури та обсягу роботи.

У першому розділі «Наукові засади формування та розвитку креативних індустрій» здійснено систематизацію теоретико-методологічних підходів до трактування сутності понять «культурні індустрії», «креативні індустрії» та «креативна економіка».

Автором досліджено генезис і трансформацію концепції креативних індустрій, узагальнено міжнародні профілі та моделі їх становлення і розвитку. Науковий інтерес становить запропонована спроба інтегрувати концептуальні рамки WIPO, OECD/CSA, UNESCO, Європейського Союзу та UNCTAD у єдиний методичний підхід до оцінювання впливу креативного сектору на

економічний розвиток. Зазначений підхід передбачає врахування не лише його прямого внеску, а й мультиплікативних ефектів та цифрової компоненти.

У другому розділі «Сучасний стан розвитку креативних індустрій в Україні» проведено комплексний структурно-динамічний аналіз основних підсекторів креативної економіки, визначено характер і масштаби впливу пандемії COVID-19 та повномасштабної війни на їх функціонування.

Проаналізовано динаміку виробничих, підприємницьких, фіскальних, зовнішньоторговельних, інвестиційних та інших показників розвитку сектору.

Автором обгрунтовано його внутрішню неоднорідність, що виявляється у порівняно високій стійкості цифрових та експортно орієнтованих сегментів і водночас суттєвій уразливості видів діяльності, безпосередньо залежних від офлайн-взаємодії.

Проведені узагальнення дали змогу ідентифікувати ключові стримувальні чинники та визначити потенціал креативних індустрій щодо створення робочих місць, забезпечення валютних надходжень, активізації інноваційних процесів і стимулювання регіонального розвитку.

У третьому розділі «Стратегічні напрями модернізації та інноваційного розвитку креативних індустрій в Україні» сформовано й обгрунтовано авторську інтегровану систему інституційного забезпечення розвитку креативного сектору. Її основними складовими визначено стратегічну координацію, кластеризацію та реалізацію підходів smart-спеціалізації, ефективне управління людським капіталом, цифрову трансформацію на засадах CreaTech і запровадження відповідних фінансових стимулів.

Автором розроблено інтегральний індекс CIDSSU та сформовано прогнозну траєкторію розвитку сектору до 2030 року. Запропоновано систему взаємодоповнювального застосування фінансових, управлінсько-освітніх, регуляторних та інфраструктурних інструментів, а також інтегральний індекс ІСІ, призначений для сценарного оцінювання результативності запропонованих заходів.

Перспективні напрями інноваційного розвитку пов'язано з використанням технологій VR/AR, розвитком геймдеву, цифрового дизайну і CreaTech, формуванням креативних хабів та розбудовою міжгалузевих кластерних об'єднань.

Висновки за окремими розділами та загальні висновки дисертації змістовно узгоджуються з визначеною метою і поставленими завданнями, системно відображаючи основні теоретичні, методичні та прикладні результати проведеного дослідження. Архітектоніка роботи є логічною і послідовною, а взаємозв'язок її структурних складових забезпечує цілісне розкриття проблематики та належне представлення авторської концепції.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна полягає у вирішенні важливого науково-прикладного завдання – в теоретичному обґрунтуванні та розвитку наукових положень щодо ролі креативних індустрій у забезпеченні економічного розвитку України, а також у розробленні прикладних підходів до аналізу й інституційного забезпечення розвитку креативного сектору, що конкретизується в таких положеннях:

Удосконалено:

- теоретичні засади трактування поняття «креативні індустрії» як сектору економіки шляхом системного розмежування категорій «культурні індустрії», «креативні індустрії» та «креативна економіка» за критеріями походження, масштабу, ключового ресурсу, економічної ролі та рівня впливу, що забезпечує більш чітке визначення меж і змісту креативного сектора;
- підходи до типологізації профілів і моделей розвитку креативних індустрій у провідних країнах світу шляхом систематизації їх за критеріями ролі держави, інституційних механізмів підтримки та галузевих пріоритетів, що дало змогу виокремити й порівняти ринково-ліберальну, партнерську, культурно-протекціоністську та державно-інтегровану моделі як аналітичну основу для адаптації міжнародних практик в Україні;
- методика структурного аналізу креативних індустрій шляхом типологізації підсекторів за профілем «цифрова експортність – кризова вразливість–потенціал відновлення», що дає змогу диференціювати сегменти високої стійкості (IT, digital-маркетинг), адаптивної трансформації (дизайн, мода, книговидавництво/медіа через цифрові формати), офлайн-залежні сегменти з підвищеною чутливістю до обмежень (музична та подієва індустрія) та підсектори з післявоєнним інфраструктурним попитом (архітектура, урбаністика). аналітично-орієнтовану модель до модернізації інституційного середовища функціонування креативних індустрій в Україні шляхом обґрунтування авторської інтегрованої системи інституційної підтримки;
- аналітично-орієнтовану модель до модернізації інституційного середовища функціонування креативних індустрій в Україні шляхом обґрунтування авторської інтегрованої системи інституційної підтримки(стратегічна координація – кластеризація та smart-спеціалізація – управління людським капіталом – цифровізація CreaTech – фінансові стимули), доповненої інтегральним індексом CIDSSU та прогноною траєкторією до 2030 р. для оцінювання результативності державної й регіональної політики;
- положення щодо інноваційного розвитку креативних індустрій шляхом його поглиблення як системного процесу трансформації людського капіталу, інтелектуальної власності та цифрових технологій у стійкі економічні й соціальні результати через поєднання технологічних, продуктових, бізнес-модельних і соціальних інновацій, що підвищує конкурентоспроможність та експортний потенціал креативного сектору України в умовах цифровізації та після кризової трансформації економіки.

Набули подальшого розвитку:

- методичні підходи до оцінювання економічного впливу креативних індустрій на основі поетапної інтеграції рамок WIPO–OECD/CSA–UNESCO/EC–UNCTAD, що передбачає поєднання показників прямого внеску (ВДВ/ВВП, зайнятість, зовнішня торгівля, податкові надходження) з оцінкою мультиплікативних ефектів (input-output) та запровадженням цифрового модуля (платформні доходи, транскордонні роялті/ліцензії), завдяки чому забезпечується повніше відображення внеску сектору в українських умовах високої частки самозайнятості й нематеріальних активів; а

- аналітичне обґрунтування оцінювання сектору через узгодження трьох груп показників: виробничих (ВДВ, частка у ВВП), підприємницьких (структура суб'єктів) і фіскально-експортних (податки, експорт послуг), що дозволяє точніше фіксувати цифрову переорієнтацію та визначати пріоритети підтримки; підґрунтя оцінювання впливу креативних індустрій на економіку України 2020–2024 рр. шляхом комплексної інтеграції макроекономічних, експортних, фіскальних, інноваційно-інвестиційних показників, показників зайнятості в єдину систему оцінювання, що дозволяє повніше враховувати багато вимірний характер економічних, структурних і адаптаційних ефектів креативного сектору в умовах цифровізації та воєнних викликів;

- положення щодо формування системи економічних та управлінських інструментів функціонування креативних індустрій на основі інтегрованої моделі комплементарної дії фінансового, управлінсько-освітнього, регуляторного та інфраструктурного блоків, посиленої цифровими пріоритетами (VR/AR, геймдев, цифровий дизайн, CreaTech) і кількісним оцінюванням результативності через інтегральний індекс ІСІ та сценарне прогнозування до 2030 року.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій при формуванні державної та регіональної політики розвитку креативних індустрій, програм післявоєнного відновлення, регіональних стратегій smart-спеціалізації, механізмів кластерної взаємодії, грантової підтримки, цифровізації культурних послуг і розвитку людського капіталу.

Рекомендації автора використані при формуванні розділу «Креативна економіка» у Стратегії розвитку Узинської міської територіальної громади на 2026 рік (довідка від 09.09.2025 № 03-10-866); при реалізації напряму «Креативна економіка регіону» у Стратегії розвитку культури Київської області до 2026 року та створенні Координаційного центру креативних індустрій (довідка Київської обласної ради від 23.10.2025 № 2393/03); в освітньому процесі Київського національного університету технологій та дизайну при викладанні дисципліни «Креативний менеджмент» для студентів спеціальності

B12 «Культурологія та музеєзнавство», освітня програма «Культурологія» (довідка від 08.06.2026 № 02-58/1139).

Наведені впровадження підтверджують можливість використання результатів на різних рівнях: місцевому - при підтримці ремесел, крафтового виробництва, туризму, цифрових сервісів і локальних платформ; регіональному - при координації культурних установ, освіти, бізнесу й туристичного сектору; освітньому - при формуванні компетентностей майбутніх фахівців. Це свідчить, що рекомендації не мають суто декларативного характеру, а можуть бути трансформовані у програми, організаційні рішення та навчальний контент.

Практично значущим є також запропонований набір індикаторів для моніторингу. Він може бути використаний центральними і місцевими органами влади при оцінюванні впливу програм підтримки, обґрунтуванні бюджетних пріоритетів та порівнянні сценаріїв. Розвиток цієї складової може стати основою майбутньої інформаційно-аналітичної системи моніторингу креативних індустрій.

Оцінка відповідності дисертації спеціальності 051 «Економіка»

Тема, об'єкт, предмет, мета, завдання та отримані результати дисертації відповідають змісту спеціальності 051 «Економіка». У роботі досліджено процеси створення економічної вартості, структурні пропорції та динаміку окремого сектору національної економіки, зайнятість, продуктивність праці, інвестиційну активність, підприємництво, зовнішню торгівлю, фіскальний внесок, інституційне забезпечення та економічні механізми державної підтримки.

Авторські пропозиції спрямовані на підвищення конкурентоспроможності, інноваційності, експортного потенціалу та стійкості національної економіки, а також на вдосконалення державної й регіональної економічної політики. Використані методи та система показників відповідають характеру економічного дослідження, а одержані результати мають теоретико-методичний і прикладний економічний зміст.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами дослідження опубліковано 19 наукових праць, з них 7 статей у фахових виданнях з економіки та 12 публікацій у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 5,7 друкованого аркуша, з яких автору належить 5,6 друкованого аркуша. Тематика публікацій відображає основні положення дисертації: теоретичні засади креативних індустрій, їх міжнародні моделі, цифрову трансформацію, економічні ефекти інвестицій, креативні хаби та кластери, підтримку креативного бізнесу в кризових умовах.

Результати дисертації пройшли достатню апробацію на дванадцяти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях у 2023–2025 роках. Кількість, спрямованість і зміст наукових праць дають підстави вважати,

що основні результати дисертаційного дослідження належним чином оприлюднені.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами ознайомлення з матеріалами дисертаційної роботи підстав для тверджень про порушення норм академічної доброчесності не встановлено. У тексті наведено посилання на використані джерела, список літератури відображає теоретичну та інформаційну базу дослідження, а відомості про публікації містять визначення особистого внеску здобувача у працях, виконаних у співавторстві. Дисертація справляє враження самостійного завершеного дослідження.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

1. У підрозділі 1.1 (с. 27–48) автор детально розмежовує поняття «культурні індустрії», «креативні індустрії» та «креативна економіка». Водночас для практичного застосування запропонованого розмежування доцільно було б чіткіше визначити операційні критерії віднесення конкретного виду економічної діяльності до креативних індустрій, зокрема у випадках перетину ІТ, дизайну, медіа, реклами та традиційних галузей. Це посилило б відтворюваність авторської типології та її узгодженість із КВЕД.

2. Аналітичні розрахунки другого розділу охоплюють 2020–2024 роки, тобто період пандемії, повномасштабної війни, різких валютних та інфляційних змін. Доцільно було б докладніше розкрити питання порівнянності вартісних показників у часі: зазначити, чи здійснювалося їх дефлювання, перерахунок у порівнянні ціни або валютну нормалізацію. Це дало б змогу чіткіше відокремити реальну структурну динаміку сектору від номінального зростання.

3. У підрозділі 3.2 запропоновано інтегральний індекс ІСІ та сценарні оцінки ефективності системи економічних і управлінських інструментів. Дискусійним залишається питання емпіричної валідації цього індексу: доцільно конкретизувати порогові значення, критерії інтерпретації та механізм перевірки прогнозованого ефекту на регіональних даних або пілотних кейсах.

4. Запропоновані у третьому розділі напрями інституційної модернізації є комплексними та практично орієнтованими. Водночас їх прикладну цінність посилило б формування дорожньої карти реалізації із зазначенням відповідальних інституцій, джерел фінансування, часових горизонтів, очікуваних результатів і кількісних KPI для державного, регіонального та місцевого рівнів.

5. У роботі цифрові та експортно орієнтовані підсектори загалом характеризуються як найбільш стійкі. Разом із тим доцільно було б поглибити аналіз ризиків такої стійкості: залежності від зовнішньої кон'юнктури й платформ, кіберризиків, зміни податкових режимів, відтоку фахівців, валютних обмежень та швидкого поширення генеративного штучного інтелекту. Це дозволило б зробити сценарії розвитку більш збалансованими.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи й можуть слугувати предметом фахового обговорення під час публічного захисту.

Загальні висновки та оцінка дисертації

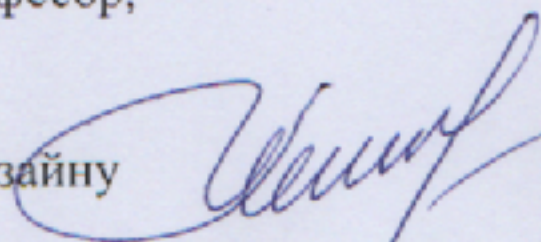
Дисертаційна робота Синиці Володимира Андрійовича на тему «Креативні індустрії та їх вплив на економічний розвиток України» є самостійною, цілісною та завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано науково обґрунтовані теоретичні, методичні та прикладні результати, що мають наукову новизну і практичне значення.

За актуальністю, змістом, структурою, обсягом, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю положень і практичною спрямованістю дисертаційна робота відповідає спеціальності 051 «Економіка», вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Зазначене дає підстави зробити висновок, що автор дисертаційної роботи Синиця Володимир Андрійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
Київського національного
університету технологій та дизайну

Вікторія МАРГАСОВА

